

B. com 6th sem
Theory on Management Accounting

Subject Teacher –
Dr. N. S. Bagde

UNIT - I Management Accounting

Breaks Even Point
(समविवेक बिंदु)

"चावकी विक्रीपासून मिळणारे उत्पन्न हे चल परिव्यय व स्थिर परिव्यय यांच्या बरोबर असते. त्या परिस्थितीला "समविवेक बिंदु" असे म्हणतात."

वैशिष्ट्य :

- (1) उत्पन्न = चल परिव्यय + स्थिर परिव्यय
- (2) ता. तफा. ता. तोटा
- (3) विक्रीत कमी किंवा वाढ झाली तर तेहा होडल की तफा हे कळते.

Formula :

$$(1) B.E.P. (in Rs) = \frac{F}{1 - \frac{V}{S}}$$

$$(2) B.E.P. (in unit) = \frac{F}{C}$$

समविवेक बिंदुचे फायदे/महत्त्व
मर्यादा (रिस्क/आक्षेप)

1) लाभाचे अनुपात कमी 2) संचालन स्थितीसाठी 3) मूल्य करव्यासाठी 4) सुरक्षा सिमा काढणे 5) तफा कमविण्यासाठी 6) प्रबंधनासाठी उपयुक्त 7) योग्य पर्यायाची निवड	1) अचिक पद्धती 2) अचिक आगवान 3) भांडवलानुसृत पूर्ण 4) अचिक आगवान 5) संपोष आगवान

o प्रबंधन लेखांकनाची भूमिका :

- 1) आकडेवारी व माहिती पुरविणे
- 2) पूर्ण नियोजनास चालना देणे
- 3) प्रबंधनातील जबाबदाऱ्याचे वाटप करणे
- 4) नियंत्रण भूमिका
- 5) जीवित-स्तर, उचावण्यास असह्यक
- 6) निर्णय लेखांकन

o प्रबंधन लेखांकनाच्या मर्यादा :

- 1) प्रबंधनाचा पर्याय नाही
- 2) वैयक्तिक निर्णयाचा प्रभाव
- 3) प्रबंधनास बंधनकारक नाही
- 4) अचिक पद्धती
- 5) निरवृत्त कायदा
- 6) अपूर्ण ज्ञान

o महत्त्व :

- 1) अचिक, लेख व स्वरूप
- 2) जीवित स्तरात सुद्धा
- 3) नियोजनासाठी अनुपात
- 4) प्रबंधनाचे निश्चितीकरणाला सहाय्य
- 5) प्राप्त वेळापत्राची पद्धती
- 6) आर्थिक विकास

UNIT-II Business Budget and Budgetary Control

व्यावसायिक अंदाजपत्रक आणि अंदाजपत्रक नियंत्रण

व्याख्या :

जे. नेदी यांच्या मते, "वस्तु व सेवा यांचे उत्पादन व विक्रय यासंबंधी सर्व वस्तूंचे पूर्वनियोजन व नियंत्रण करण्याकरिता आयोज्यत्वाचा वपर करण्याची वैशिष्ट्यपूर्ण पद्धत म्हणजे आयोज्यत्वाची नियंत्रण होय."

○ अंदाजपत्रकाची वैशिष्ट्ये :

- 1) एक वित्तीय विक्रम.
- 2) कोलावची निश्चित असता.
- 3) भावी काळासाठी तयार केले जाते.
- 4) व्यवसायाच्या धोरणावर आधारलेले.
- 5) प्रमुख कार्याची व कार्यविकासाची नोंद.

○ फायदे :

- 1) नियंत्रणाचे वाद्यन
- 2) शक्ति व क्षमता
- 3) असहकार्याची भावना
- 4) जबाबदारी ठरविणे
- 5) लाभामध्ये प्रदक्षी
- 6) ग्राहकांना फायदे
- 7) तयार माकडेवारी

○ उद्देश :

- 1) नियोजन
- 2) समत्व साधणे
- 3) व्यय व परिव्यय हातकांचे नियंत्रण
- 4) उद्योगाची लाभक्षमता प्रदक्षिगत
- 5) भविष्यकालीन व्ययाचा अंदाज.
- 6) दोष निवारणासाठी प्रभावी उपाययोजना

○ मर्यादा :

- 1) अव्यक्त अपेक्षा
- 2) उद्दिष्टांची पुनरावृत्ती
- 3) अपूर्ण माहिती व स्वरूपता
- 4) विभागा प्रमुखतातील मरिहत स्पर्धा

UNIT - III Ratio Analysis (अनुपात विश्लेषण)

• अनुपातानुशा पद्धती

- अ) अनुपात
- ब) दर
- क) प्रतिशत

• फायदे किंवा महत्त्व :

- 1) अंतिम लेखांका उपयुक्त करणे
- 2) आर्थिक स्थितीचा परिपूर्ण अभ्यास
- 3) तुलनात्मक अध्ययन
- 4) नियंत्रणात व्यवहार्य
- 5) प्रवृत्त्यांचा मूल्य
- 6) वित्तीय प्रवृत्तीत दुरुपयोगी मापन

• मर्यादा :

- 1) त्रुट्यांची सत्यता
- 2) बदलांची शक्ती
- 3) इतर घटकांचा विचार
- 4) उद्विग्नतांची व्यवहारा

• खर्च

- ① क्रियात्मक व्यय
(Operating Expense)

जे खर्च मुख्य
व्यवसायाशी संबंधित
उत्पत्तीत.

व्ययातीत खर्च :

- 1) वित्तीय व्यय
- 2) विक्री व वितरण व्यय
- 3) प्राप्त व्यय
- 4) मुख्य व्यवसायाशी
संबंधित कोणताही
खर्च

• प्रकार

- ② अक्रियात्मक व्यय
(Non-operating Expense)

जे खर्च मुख्य
व्यवसायाशी संबंधित नसतात

व्ययातीत खर्च :

- 1) व्यंग्य विक्री
- 2) वैद्य व्यवहारिता
तत्पुढ
- 3) वित्तीय विक्री
होता
- 4) वंड

UNIT-IV Fund Flow Statement (निधी प्रवाह विवरण)

० निधी प्रवाह विवरणाचे उद्दिष्ट :

- (1) वोन स्थिती विवरणातील संपत्ती, चलद्वयता तसेच स्थिरसंपत्ती व स्थिर देयता या पदांतील तुलनात्मक बदल निघारात होणे.
- (2) वोन वर्षातील कार्यशील पूंजी वाढणे व त्यातील ताढ, घट स्पष्ट करणे.
- (3) निधीचा उपयोग कुशाग्रकारे केले हे वोन वर्षातील पदांच्या साहाय्याने कोटून काढणे.
- (4) पूंजीतील परिवर्तनाच्या कारणावर प्रकार ठाकणे.
- (5) प्रबंधकांता, संचिकांता, संचिकोष व विनिश्चिकांता स्वरुपात प्रदान करणे.
- (6) संकलित स्थिती समजवणे.
- (7) अंतिम लेखांचे निघन करणे.
- (8) स्थितीविवरणातील पदांचे वर्गीकरण करणे.

० कार्यपद्धती :

- (1) कार्यशील पूंजीत बदल दर्शविणारे विवरण.
- (2) निधी प्रवाह विवरण.
- (3) सन्मार्जित लाभालाभ लेखा.
- (4) स) संपत्तीलेखा व) देयता लेखा.

० महत्त्व / लाभ / उपयोग :

- (1) निधीच्या वापरा संबंधी माहिती.
- (2) संपत्ती व देयतांच्या परिवर्तनाची माहिती.
- (3) रूढ उभारणीत मदत.
- (4) निधीच्या योग्य वापराचा पुरावा.

० कार्यशील भांडवलाला निर्धारित करणारे घटक :

- (1) व्यावसायिक अंतरसंध
- (2) चकीय भांडवलाची उलाढाल
- (3) श्रेणी विधीच्या ठारी
- (4) व्यावसायिक हेमामी संपत्ती
- (5) व्यापार चक्र
- (6) व्यापारिक लेखिम